

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЧИННИК СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглянуто прийоми формування здорового способу життя в учнів початкової школи як чинник створення та розвитку освітньо-розвивального середовища у початковій школі. Розкрито сутність понять "освітньо-розвивальне середовище", "чинник", "організація", "здоровий спосіб життя", "уміння", "навички", "звички". Проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблем формування здорового способу життя та організації освітньо-розвивального середовища. Представлено форми, методи та засоби формування освітньо-розвивального середовища у початковій школі.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, освітньо-розвивальне середовище, педагогічні умови формування здорового способу життя учнів початкової школи.

Постановка проблеми. В умовах реформування вищої педагогічної освіти української держави особливої актуальності набуває проблема якості підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації освітньо-розвивального середовища та формування здорового способу життя школярів початкової ланки освіти, де закладаються основні життєві орієнтири, формується життєва позиція.

Організація освітньо-розвивального середовища у початковій школі сприяє всебічному розвитку дітей молодшого шкільного віку та повноцінному оволодінню ними системою наукових знань, умінь, навичок, формуванню особистісних якостей, зокрема, вихованню ціннісного ставлення до власного здоров'я, звичок здорового способу життя, що реалізує вимоги Державного стандарту початкової загальної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що проблемі формування здорового способу життя присвячені дослідження психологів (Е. Бахтель, В. Бітенський, Б. Братусь, М. Бурно, Н. Максимова, Н. Фелінська, Б. Херсонський), соціологів (А. Габіані, Я. Гданський, С. Дідковська, В. Козак, Г. Лукачек, В. Маляренко, А. Міллер, Н. Мірошніченко, С. Таратухін), медиків (Г. Апанасенко, Е. Бабаян, Т. Бойченко, Д. Зарідзе, А. Личко, В. Мовчанюк, І. Мурахов, Л. Попова, В. Шаповалова, О. Федько), педагогів (Ю. Мануйлова, Л. Новикової, Н. Селиванової, В. Петрівського, І. Якиманської, В. Ясвіна та інших) [1: 90]. Однак, формування здорового способу життя в учнів початкової школи як чинника створення освітньо-розвивального середовища у початковій школі не є достатньо обґрунтованим і потребує подальшого вивчення.

Метою статті, як складової нашого дослідження, є обґрунтування положення, що одним із найважливіших чинників створення та розвитку освітньо-розвивального середовища у початковій школі є формування здорового способу життя всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. Категорія "освітньо-розвивальне середовище" вивчається А. Цимбалару, О. Савченко, Н. Гонтаровською, І. Карабаєвою, К. Крутій, К. Шевченко, О. Писарчук. У роботах Є. Бондаревської, В. Весніна, А. Лукіної, І. Левицької зроблена спроба класифікувати освітньо-виховні середовища.

Аналіз науково-педагогічної літератури дає змогу виокремити такі підходи до визначення цього поняття як:

- сукупність певних умов, об'єднання суб'єктів освіти, які забезпечують розвиток особистості, її самоусвідомлення (І. Карабаєва, К. Крутій),
- сфера особистісного зростання, а не механічного накопичення знань (К. Шевченко) [2],
- ототожнення освітньо-розвивального середовища зі сферою життєдіяльності дитини, в якій здійснюється її цілеспрямований розвиток через оволодіння певним соціокультурним досвідом (О. Писарчук) [3],
- особливе середовище взаємодії інформаційного, пізнавального, психологічного, педагогічного чинників, яке створює комфортні умови продуктивно-творчій діяльності (Шулдик В.) [4: 163],
- сукупність умов і впливів, які створюють основу для навчання, виховання, розвитку (О. Я. Савченко).

З нашого погляду *освітньо-розвивальне середовище* – це система умов і впливів, які сприяють активному розвитку, навчанню, вихованню особистості дитини, її здатності пристосовуватися до змін.

Згідно зі статтею 22 Закону України "Про загальну середню освіту" загальноосвітній навчальний заклад забезпечує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку

та зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів (вихованців)[5]. Формування здорового способу життя школярів початкової школи є важливим чинником організації освітньо-розвивального середовища. У тлумачних словниках української мови *чинник* визначається як умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис – фактор. З нашого погляду формування здорового способу життя школярів початкової ланки освіти є фактором, однією з умов організації освітньо-розвивального середовища. Виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя передбачає спеціальну організацію навчально-виховного процесу, яка сприяє розвитку освітньо-розвивального середовища.

Термін "організація" походить від французького слова "organization", яке означає підпорядкованість, узгодженість, сукупність. Є кілька тлумачень цього терміну. Найпоширеніші трактування поняття "організація" передбачають розуміння її як процесу, дії чого-небудь або як об'єднання, сукупності суб'єктів. Це поняття також розглядатиметься як дія, процес. У словниках української мови організація визначається як дія за значенням організувати, організовувати і організуватися [6: 739]. Як порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком частин чого-небудь трактується це поняття у тлумачному словнику української мови. Ми схильні до визначення поняття "організація" в "Енциклопедії освіти" за редакцією В. Кременя, де стверджується, що організація – це внутрішня підпорядкованість, узгодженість, сукупність процесів або дій, що ведуть до вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого. Організація ототожнюється з технологічною функцією управління, яка реалізує добір, розробку форм, методів і засобів діяльності [1]. Отже, організація – це процес або сукупність взаємопов'язаних процесів, що базуються на доборі та розробці форм, методів та засобів діяльності.

Організація діяльності молодших школярів є важливим елементом у створенні освітньо-розвивального середовища, вихованні здорового способу життя. *Здоровий спосіб життя* – це спосіб життя окремої людини, спрямований на профілактику хвороб і зміцнення здоров'я. Сюди відносять дотримання режиму дня, раціональне харчування, фізичну культуру, дотримання правил гігієни, відсутність шкідливих звичок, доброзичливе ставлення до оточуючих, активний відпочинок, сприятливі умови життя [7]. Здоровий спосіб життя молодших школярів сприяє зміцненню та збереженню їх фізичної, психічної, духовної, соціальної складових здоров'я.

Головним засобом виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя у дітей є їх спілкування та практична діяльність з дорослими та однолітками. Дослідженнями педагогів Л. Артемової, О. Кульчицької, Т. Репіної щодо міжособистісного спілкування дітей, психолога Ю. Приходько, педагога Л. Проколієнко щодо спілкування вихователя з дітьми доведено, що завдяки спілкуванню діти пізнають соціальний світ, засвоюють досвід і практику співпереживання, взаємодопомоги, тактовності [8: 10].

Проведений історико-педагогічний аналіз дає можливість стверджувати, що виховання здорового способу життя набувало великого значення ще з давніх-давен. За 7 тис. років до н. е. зверталась увага на виховання здорової, фізично розвиненої особистості, здатної працювати за тим чи іншим ремеслом; бути в належному стані фізично, розумово. У школах Єгипту, Древнього Китаю цінувалися фізичне, психічне здоров'я: здатність тверезо мислити, трактувати релігійні писання, мудро висловлюватися, зверталась увага на фізичну, розумову, психічну підготовку. У Давній Греції у Спарті увага приділялась фізичному вихованню, в Афінах утвердилася ідея калокагатії – гармонійного розвитку особистості, де зверталася увага на фізичну складову виховання та психологічну [9]. Видатними мислителями тих часів були філософи Сократ, Аристотель, Платон, Піфагор, які вважали, що життя людини буде досконалим лише тоді, коли брати до уваги психічну складову здоров'я, великого значення надавали моралі, зв'язку людини з природою.

В епоху Відродження відзначилися такі вчені-педагоги, як Вітторіно де Фольтре зі своїми "будинками радості", де увага надавалась фізичному вихованню: діти займались верховою їздою, плаванням, гімнастикою, фехтуванням; Томас Мор створив працю "...Утопія", де обґрунтував нову структуру суспільного ладу, за якої молодь виховувалася в дусі гуманістичної моралі, фізичного розвитку, підготовки до трудової діяльності [9].

Видатний педагог Я. Коменський розглядає виховання здорового способу життя як процес, де має місце культура інтелектуальної та фізичної праці, моральне виховання. Виховання здорового способу життя відображено у працях Дж. Локка, завданням якого він вбачав розвиток "здорового духу у здоровому тілі", стверджував, що дитина має здобути фізичне, розумове, трудове та моральне виховання, яке реалізується в сім'ї, а не в школі. Педагогом надається перевага таким методам, як приклад, вправи, виховні ситуації, бесіди, заохочення, покарання. Жан Жак Руссо відстоював ідеї вільного виховання, де основними формами вважаються фізична праця у саду, на городі, у майстерні ("праця є неминучим обов'язком суспільної людини")[9], ремісниче навчання, прогулянки, дотримання режиму праці і відпочинку; використовуються такі методи, як вправи, приклад старшого, бесіди, показ, спостереження, навіювання, змагання.

Виховання здорового способу життя відображено у роботах Г. Сковороди, який стверджував, що успіх у діяльності людини зумовлюється не лише її здібностями, а й такими якостями, як працьовитість, терплячість, вміння володіти собою, поміркованість, доброчесність, справедливість, доброзичливість, вдячність, скромність, бадьорість духу ("кураж"), виховання цінностей здорового способу життя.

Досліджуваній проблемі присвячено наукові праці та посібники за такими напрямками: формування здорового способу життя школярів у навчально-виховному процесі (В. Білик, А. Герасимчук, С. Ігнатенко, С. Лапаєнко, В. Лисяк, О. Маркова, К. Палієнко, В. Солнцева, С. Страшко та ін.), у позакласній діяльності (О. Гауряк, А. Гужаловський, О. Жабокрицька, Т. Лясота, В. Ревата ін.), у позашкільній діяльності (Б. Брилін, В. Кузьменко, Т. Лясота, І. Шеремет та ін.) та сім'ї (Т. Баєва, С. Свириденко, М. Шарапа та ін.). Філософський і соціальний аспект формування здорового способу життя дітей і молоді відображено у працях А. Бойко, О. Сахно, В. Крюкова, медико-біологічний аспект розроблено у дослідженнях М. Амосова, Н. Борисенко. Проблема формування у молодших школярів психічного здоров'я відображена у дослідженнях І. Беха, Л. Божович, С. Максименко та ін. Сучасні дослідження проблеми формування здорового способу життя надають можливість зробити висновок про багатоплановість підходів у вирішенні цієї проблеми, про необхідність виховання всіх складових здоров'я (фізичної, психічної, духовної, соціальної) ще на ранніх етапах розвитку дитини, зокрема у молодшому шкільному віці.

В учнів молодшого шкільного віку провідною виступає навчальна діяльність, яка сприяє розвитку довільності пізнавальної сфери. У дітей розвивається здатність до рефлексії (здатності до самоаналізу та розумової діяльності та поведінки), самоконтролю. В цей період віковою особливістю є наочно-дієве та наочно-образне мислення [10: 145–163]. Цей період є сенситивним для здобуття необхідних знань, умінь, навичок, для формування звичок. Уміння – це здатність застосовувати знання на практиці, оволодіння системою прийомів, які забезпечують виконання певної діяльності. Навички – це доведені до автоматизму уміння, майже неконтрольовані дії, які легко, чітко і точно реалізуються і виникли в результаті багаторазового повторення. Звички – це засвоєні в процесі практики дії, які стали потребою. Виховання умінь, навичок, звичок здорового способу життя – це шлях до зміцнення переконань у правильній, здоровій поведінці, засіб стабілізації відносин, які характеризуються культурою фізичного навантаження, харчування, поведінки, гігієни.

Формування ціннісного ставлення до здорового способу життя має включати не лише фізичні аспекти, а й психічні, духовні та соціальні. Відповідно до статті 5 Закону України "Про загальну середню освіту" одним із основних завдань загальної середньої освіти є виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного, психічного, духовного, соціального здоров'я учнів (вихованців) [5].

У молодшому шкільному віці відбувається нагромадження досвіду моральної поведінки, що сприяє формуванню духовної складової здоров'я. Взаємовідносини суб'єктів навчально-виховного процесу істотно впливають на розвиток особистості. При правильному педагогічному керівництві цими взаємовідносинами, шляхом організації освітньо-розвивального середовища, яке спонукає до сумісного життя та діяльності, вони стають важливим засобом формування здорового способу життя людини. Особисті взаємовідносини найбільш яскраво виявляються в учнівських об'єднаннях, що будуються на почутті емоційної прив'язаності, взаємної симпатії. В таких групах молодь навчається обирати правильне харчування, фізичні вправи, створювати свій індивідуальний розпорядок дня; освоюватися у суспільстві, проявляти чутливість, чуйність, піклування про іншого, допомагати один одному, доброзичливо відноситися до оточуючих людей та своїх ровесників; освоювати соціальні ролі, в кожній з яких висвітлено правильне ставлення до здоров'я.

Тому, організація освітньо-розвивального середовища неможлива без формування здорового способу життя на основі принципу гуманізму, який забезпечує створення гуманних взаємин між суб'єктами навчально-виховного процесу. Психологічний аспект проблеми формування гуманних якостей особистості розкривають праці В. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського, І. С. Кона, А. І. Ковальова, К. К. Платонова, Н. Ф. Талізної. Умови формування здорового способу життя, гуманності, її суть та теоретичні основи, вплив зв'язку людини з природою на здоров'я, розвиток дитини проаналізовані у працях А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського, І. Д. Беха, О. В. Киричука, О. О. Бодальова [8].

Навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється за груповою та індивідуальною формами навчання, виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється у процесі урочної, позаурочної та позашкільної роботи з учнями, що визначено Законом України "Про загальну середню освіту" (стаття 17) [5]. Тому організація освітньо-розвивального середовища передбачає формування здорового способу життя, що здійснюється засобами, формами та методами виховання і навчання та зумовлюється майстерністю їх використання, які підбираються відповідно до ситуації, рівня підготовленості школяра, його вихованості.

Для формування здорового способу життя, як чинника організації освітньо-розвивального середовища, використовуються:

- методи формування свідомості особистості (бесіди, диспути, позитивний приклад, авторитет);
- методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки (суспільна думка колективу, педагогічна вимога, привчання, вправи, доручення, створення ситуацій, які виховують, ділові ігри);
- методи стимулювання діяльності і поведінки (змагання, заохочення, покарання, суспільна думка);
- методи контролю, самоконтролю і самооцінки діяльності і поведінки (спостереження, тести, індивідуальні бесіди, анкетування, самоаналіз, самозасудження, самопереконання).

Вони спрямовані на зміцнення та збереження фізичного, духовного, психічного та соціального здоров'я. Використання цих методів передбачено як під час виховного, так і під час навчального процесу.

Форми організації виховної роботи визначаються складом учнів, місцем і часом проведення виховної роботи, змістом виховання, певною структурою (послідовність дій), способами керування, специфікою взаємозв'язку та взаємодії вихователя та вихованця. Загальними формами організації виховання є індивідуальна, парна, групова, колективна. Спеціальними формами виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя, які поширені в досвіді учителів початкової школи, є змагання, спортивні хвилини, перерви-ігри, читання, читацькі конференції, "заочні подорожі", свята, ранки, ігри, гуртки. Важливого значення в цьому контексті набувають виховні години, перед проведенням яких класоводу слід вирішити такі завдання: визначити тему і методи проведення, місце та час проведення, скласти план підготовки й проведення виховної години, залучити до процесу підготовки і проведення всіх учасників, розподілити завдання між творчими групами й окремими особами.

У нашому досвіді виховні години проводяться у формі колективних творчих справ (КТС). Виховний захід проводиться кожного навчального тижня і пов'язаний з тією чи іншою загальнолюдською цінністю чи цінністю здорового способу життя, які підбираються залежно від ситуацій, котрі виникають в групі. При проведенні колективних творчих справ звертається увага на те, щоб усі учні були задіяні, щоб активна робота чергувалася із пасивною. І основним на меті є: ознайомлення з поняттями здорового способу життя; практичне втілення здорового способу життя; формування відповідних почуттів, переконань у необхідності здорового способу життя; саморозвиток, самоформування здорового способу життя та допомога іншим.

Головним є створення сприятливих умов для активізації школярів, спонукання їх не лише до фізичної, а й до психічної, духовної, соціальної діяльності. Загалом, будь-яка година спілкування при потрібних погодних умовах може проводитись на свіжому повітрі з використанням рухової активності. Формування здорового способу життя як чинника організації освітньо-розвивального середовища характеризується залученням кожного учасника суб'єкт-суб'єктних відносин до процесу організації: постановки та підсумкового етапу виховних годин; колективної роботи, де кожен виконує свою соціальну роль; пізнавальної діяльності; рухової активності; гуманної поведінки, взаємодопомоги.

Висновки. Формування здорового способу життя школярів як чинника організації освітньо-розвивального середовища у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється за груповою та індивідуальною формами навчання на основі гуманних взаємин між суб'єктами навчально-виховного процесу, під час якого проводяться не лише виховні години, спрямовані на подолання конфліктів у групі, а й на формування ціннісного ставлення до здорового способу життя, правильного розуміння його сутності. Виховний процес пронизує всі форми урочної, позаурочної та позашкільної діяльності учнів. Формування здорового способу життя, як чинника організації освітньо-розвивального середовища зумовлюється засобами, формами та методами виховання і навчання та майстерністю їх використання. Організація освітньо-розвивального-середовища у початковій школі містить форми, методи та засоби формування здорового способу життя, які є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу. Всі компоненти здорового способу життя входять до структури освітньо-розвивального середовища у початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедія освіти / АПН України / [голов. ред. В. Г. Кремень] – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
2. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. – 2014. – Вип. 2.13. – С. 258–263 .
3. Писарчук О. Т. Особливості формування освітньо-розвивального середовища дошкільних освітніх закладів / О. Т. Писарчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 44–51.
4. Шульдик В. І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі : [навчально – методичний посібник] . – Умань : ПП Жовтий, 2012. – С 163.
5. Закон України "Про загальну середню освіту" (Відомості Верховної Ради України 1999, №28, 230с.) : зі змінами від 6 липня .2010 р. [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – К. : студія Air

- Web. – 25 с. – Режим доступу до закону : <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/normativno-pravova-baza/>.
6. Словник української мови : [ред. тому В. О. Винник, Л. А. Юрчук]. – К. : "Наукова думка", 1974. Том 5. – 1974. – С. 739.
 7. Голобородько Г. П. Формування поняття здорового способу життя в учнів основної школи : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Г. П. Голобородько – Харків, 1997. – 17 с.
 8. Москвіна Т. П. Методичні основи виховання гуманних взаємин учнів початкових класів у лікувально-оздоровчих закладах зони радіологічного контролю : [методичні рекомендації]. / Москвіна Т. П. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. – 159 с.
 9. Левківський М. В. Історія педагогіки : [навчально-методичний посібник] / Левківський М. В. – вид. 4-те, доп. – Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 189 с.
 10. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія : [навчальний посібник] / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасек. – К. : ТОВ "Центр учбової літератури", 2012. – С. 145–163.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Entsiklopediya osvity [The Encyclopedia of Education] / APN Ukrainy / [golov. red. V. G. Kremen'] – K. : Uyrinkom Inter, 2008. – 1036 p.
2. Shevchenko K. O. Pedagogichna fasylytatsiya u konteksti profesynoyi kompetentnosti vchytelya [Pedagogical Facilitation in the Context of Teachers' Professional Competence] / K. O. Shevchenko // Naukovyi visnyk Mukolayivs'kogo natsional'nogo universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'kogo [The Scientific Journal of Mykolaiv State University by V. O. Sukhomlyns'kyi]. Seriya : Psykholoichni nauky. – 2014. – Vyp. 2. 13. – S. 258–263.
3. Pysarchuk O. T. Osoblyvosti formyvannya osvitno-rozvyvalnogo seredovyscha doshkilnyh osvitnih zakladiv [Formation Features of Educational and Developmental Environment at Schools] / O. T. Pysarchuk // Naukovi zapysky Ternopil's'kogo natsional'nogo pedagogichnogo universytetu [The Scientific Notes of the Ternopil Humanitarian-Pedagogical Academy.]. Seriya : Pedagogika. – 2012. – № 2. – С. 44–51.
4. Shuldyk V. I. Tekhnologichnyy pidhid pru vykladanni prurodoznachnyh dystsyplin u pedvuzi [Technological Approach in Natural Science Teaching in the University] : [navchal'no –metodychni posibnyk] / V. I. Shuldyk. – Uman : PP Zhovtyi, 2012. – 310 p. – 163 c.
5. Zakon Ukrayiny "Pro zagalnu serednu osvitu" [The Law of Ukraine "On General Secondary Education"] // (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy 1999, № 28, 230 s.) : zi zminamy vid 6 lypnya 2010 r. [elektronnyi resurs] / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, – K. : Air Web. – 25 s. – Rezhym dostupu do zakonu : <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/normativno-pravova-baza/>.
6. Slovnyk ukraiynskoyi movy [Dictionary of Ukrainian language] : [red. tomu V. O. Vynnyk, L. A. Yurchuk]. – Tom 5, 1974. – S. 739.
7. Goloborodko G. P. Formuvannya poniattya zdorovogo sposobu zhyttya v uchniv osnovnoyi shkoly [Formation of the Concept of Pupils' Healthy Lifestyle in Secondary School] : avtoreferat dysertatsiyi na zdobyttya naukovogo snupenyа kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 / G. P. Goloborodko. – Kharkiv, 1997. – 17 s.
8. Moskvina T. P. Metodychni osnovy vykhovannya gymannyh vzayemyn ychniv pochatkovykh klasiv u likyval'no-ozdorovchykh zakladakh zony radiologichnogo kontrolyu [Methodical Bases of Education of Pettys' Humane Relationships in Wellness Centres of Monitored Space] : [metodychni rekomendatsii] / T. P. Moskvina. – Zhytomyr : Vyd-vo ZDU im. I. Franka, 2005. – 159 s.
9. Levkivskiy M. V. Istoriya pedagogiky [History of Pedagogics] : [navchal'no-metodychnyy posibnyk]. – Vyd. 4-te, dop. – Zhytomyr : Vydavnytstvo zhytomyrs'kogo derzhavnogo universytety imeni I. Franka, 2007. – 189 s.
10. Sergiyenkova A. P. Vikova psykholoogia [The Developmental Psychology] : [navch. posibnyk] / A. P. Sergiyenkova, O. A. Stolyarchuk, A. P. Kokhanova, A. V. Pasyek. – K. : TOV "Tsentr uchbovoi literatury", 2012. – S. 145–163.

Костюк И. А. Формирование здорового образа жизни в учащихся начальной школы как фактор создания и развития образовательно-развивающей среды в начальной школе.

В статье рассмотрены приемы формирования здорового образа жизни в учащихся начальной школы как фактор создания и развития образовательно-развивающей среды в начальной школе. Раскрыта сущность понятий "образовательно-развивающая среда", "фактор", "организация", "здоровый образ жизни", "умения", "навыки", "привычки". Проанализирована психолого-педагогическая литература по проблемам формирования здорового образа жизни и организации образовательно-развивающей среды. Представлены формы, методы и средства формирования образовательно-развивающей среды в начальной школе.

Ключевые слова: *здоровый образ жизни, образовательно-развивающая среда, педагогические условия формирования здорового образа жизни учащихся начальной школы.*

Kostiuk I. O. Formation of Healthy Living as a Developmental and Creating Factor of Training and Educational Activities at Primary School.

The article deals with the main methods that form healthy living as a developmental and creating factor of learners' training and educational activities at primary school. The particular attention is paid to such concepts as "educational and instructional setting", "factor", "organization", "healthy living", "abilities", "skills" and "habits". The research analyzes the psychological and pedagogic literature the main problems of healthy living formation and organization of educational and developmental environment. The article reveals all the components of healthy living, which include the educational setting of learners. Based on the research it is concluded that there are a lot of forms, methods and means of forming educational and developmental environment at primary school. Much attention is given to the healthy living development. The author arrives at the conclusion that all the components of healthy living are vital for pupils and their belief system. Some aspects of the healthy living formation problem and organization of educational and developmental environment are outlined for further research.

Key words: *healthy living, educational and developmental environment, primary school, psychological and pedagogic literature.*